

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 6Co/176/2013
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8112233850
Dátum vydania rozhodnutia: 25. 11. 2014
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Michal Boroň
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2014:8112233850.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Michala Boroňa a členov senátu JUDr. Antónie Kandravej a JUDr. Jozefa Angeloviča v právnej veci žalobkyne I. P., bytom P. X, Haniska, proti žalovanému Rapid life životná poisťovňa, a. s., so sídlom Garbiarska 2, 040 71 Košice, IČO: 31 690 904, zastúpenému advokátom JUDr. Gabrielom Gulbišom, so sídlom Němcovej 22, 040 01 Košice, o zrušenie rozhodcovského rozsudku, o odvolaní žalovaného proti rozsudku Okresného súdu Prešov č. k. 14C 369/2012-65 zo dňa 28. 6. 2013 takto jednohlasne

rozhodol:

- I. Návrh na prerušenie konania sa z a m i e t a.
- II. P o t v r d z u j e sa rozsudok.
- III. Náhrada trov odvolacieho konania sa účastníkom n e p r i z n á v a.

o d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Prešov (ďalej len „prvostupňový súd“) napadnutým rozsudkom rozhodol tak, že: „Zrušuje rozhodcovský rozsudok Arbitrážneho súdu Košice, Alžbetina 41, Košice zo dňa 19. 1. 2012, sp. zn. 2C/20/2012,

Odkladá vykonateľnosť rozhodcovského rozsudku Arbitrážneho súdu Košice, Alžbetina 41, Košice zo dňa 19. 1. 2012, sp. zn. 2C/20/2012 do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej, Náhradu trov konania účastníkom nepriznáva“.

Prvostupňový súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že skutkovo mal za preukázané, že medzi žalobkyňou a žalovaným bola dňa 7.11.2007 pod číslom 4001490528 uzatvorená poistná zmluva, predmetom ktorej bolo životné poistenie s obsahom špecifikovaným v zmluve. Pri uzatvorení zmluvy podpísala žalobkyňa vyhlásenie, že bola oboznámená so Všeobecnými poistnými podmienkami, ktoré sú súčasťou zmluvy. Súčasťou všeobecných poistných podmienok sú aj osobitné zmluvné dojednania k poistnej zmluve č. 4001490528, podľa ktorých žalobkyňa so žalovaným okrem iného vyjadrili svoju vôľu v prípade akéhokoľvek sporu medzi zmluvnými stranami, sa namiesto súdneho konania z dôvodu účelnosti, praktickosti a rýchlosti podrobia rozhodcovskému konaniu, že toto ustanovenie chápu ako rozhodcovskú doložku. V deň uzatvorenia poistnej zmluvy bol spísaný aj záznam o požiadavkách a potrebách klienta a tento podpísala žalobkyňa a sprostredkovateľ poistenia. V záhlaví záznamov je okrem iného uvedené, že v prípade vzniku sporov vyplývajúcich zo sprostredkovania poistenia je možné na ich mimosúdne vyrovnanie využiť inštitút rozhodcovského konania.

Ďalej vychádzal zo zistení, že Arbitrážny súd Košice pod. sp. zn. 2C/20/2012 vydal 19.01.2012 prostredníctvom rozhodcu JUDr. Bohumíra Zaujeca rozhodcovský rozsudok, ktorým žalovanej uložil zaplatiť peňažnú sumu 102,90 Eur a trovy rozhodcovského konania vo výške 276 Eur.

Ďalej vychádzal z výsluchu žalobkyne, ktorá pri uzatváraní poisťnej zmluvy nebola informovaná o spôsobe riešenia prípadného sporu v rozhodcovskom konaní. Poisťnú zmluvu zrušila z dôvodu, že na platenie poisťného nemala prostriedky. Čo sa týka podpisu tlačiva o požiadavkách klienta, tlačivo podpísala.

Na takto zistený skutkový stav prijal právny názor, podľa ktorého zmluva uzatvorená medzi účastníkmi konania je zmluvou spotrebiteľskou podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka. Žalovaný konal v rámci predmetu svojej podnikateľskej činnosti a žalobkyňa zmluvu uzatvorila ako fyzická osoba.

Rozhodcovská doložka na základe ktorej rozhodcovský súd rozhodol je formulovaná vo Všeobecných poisťných podmienkach žalovaného v čl. XV. Podľa tejto doložky všetky vzájomné spory a sporné nároky budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní. Takáto doložka znemožnila poistenému spotrebiteľovi zvoliť spôsob riešenia prípadného sporu a nútil ho podrobiť sa výlučne rozhodcovskému konaniu, čím mu znemožňuje brániť svoje práva v konaní pred všeobecným súdom.

Prvostupňový súd ďalej poukázal na to, že rozhodcovská doložka nebola individuálne dojednaná, pretože individuálnym dojednaním nebolo podpísanie osobitných zmluvných dojednaní ako súčasť všeobecných podmienok žalovaného a individuálnosť dojednania nevyplýva ani z toho, že v tlačive o záznamov a potrebách klienta je vopred predformulovaná všeobecná informácia o možnosti riešiť spory v rozhodcovskom konaní.

Poukázal tiež na to, že podmienky rozhodcovského konania podľa rokovacieho poriadku rozhodcovského súdu určeného žalovaným nespĺňajú podmienky rovnakého zaobchádzania.

Prijal názor, že rozhodcovská zmluva nebola uzatvorená platne a z uvedených dôvodov tak žalobe vyhovel a rozhodcovský rozsudok zrušil a rozhodol aj o odložení jeho vykonateľnosti.

O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozhodnutiu v zákonom stanovenej lehote podal odvolanie žalovaný a to proti všetkým jeho výrokom. Navrhol konanie prerušiť do skončenia konania pred Ústavným súdom SR č. k. II. ÚS 382/2013.

V odvolaní uviedol, že poisťnú zmluvu navrhol uzavrieť tretí subjekt nezávislý od neho, a to výhradne finančný agent, ktorým bola sprostredkovateľka poistenia, a to pani I. C.. V tejto súvislosti poukázal, že takýto sprostredkovateľ musí splniť zákonnú povinnosť a vyhotoviť tzv. záznam o požiadavkách a potrebách klienta k poisťnej zmluve, ktorá obsahuje aj upozornenia na existujúcu rozhodcovskú doložku, ktorú navrhovateľ mohol, ale nemusel podpísať. Tento postup je všeobecne známy a keďže tak odporca predpokladá, že súd to vedieť má a mal, ba dokonca musel vykonať procesný úkon pre objektivizáciu posúdenia, či rozhodcovská doložka bola alebo nebola individuálne dojednaná.

V odvolaní ďalej uviedol, že súd konal v rozpore, keď pripísal tvrdeniam a výpovedí žalobkyne najvyššiu dôkaznú váhu a nehodnotil aj ostatné listinné dôkazy, ktoré predložil a označil žalovaného a ktoré dobrovoľne podpísala samotná žalobkyňa na znak súhlasu so svojou prejavenu vôľou a právnym úkonom, teda uzavretím poisťnej zmluvy.

Tiež namietal, že napadnutým rozhodnutím bez existencie ďalšieho výroku o pokračovaní konania v merite sporu s poukazom na § 43 ods. 1 Zákona o rozhodcovskom konaní mu bol s konečnou platnosťou upretý prístup k spravodlivosti na uplatnenie zmluvného nároku zamietnutej poisťnej zmluvy od žalobkyne.

V odvolaní ďalej uviedol, že prvostupňový súd dospel k nesprávnemu skutkovému a právnemu záveru, pokiaľ považoval rozhodcovskú doložku za neplatnú, pretože nebola individuálne dojednaná. Zo znenia rozhodcovskej doložky vyplýva, že bola predtým vysvetlená navrhovateľovi tretím nezávislým

subjektom, a teda bola jednoznačne individuálne dojednaná, a preto ju treba považovať aj za platný úkon oboch strán v spore. V záujme podpory svojich tvrdení dosiahnutia právnej istoty v rozhodovaní súdov v obdobných veciach rovnako poukazuje napríklad na rozhodnutia Krajského súdu v Prešove sp. zn. 10CoE/51/2011, ako aj na stabilizovanú judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky v zmysle ktorej je neoddeliteľnou súčasťou princípov právneho štátu aj princíp právnej istoty. Súd nesprávne vyhodnocoval aj postup sledovanie rozhodcovského súdu v skrátenej forme konania v rámci ktorého nejasne arbitrárne konštatoval, že tento neaplikoval predpisy na ochranu spotrebiteľa, avšak bližšie to v rozhodnutí nezdôvodnil.

K podanému odvolaniu odporcu sa žalobkyňa nevyjadrila a podľa obsahu vyjadrenia navrhla potvrdiť napadnutý rozsudok.

Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) preskúmal odvolaním napadnutý rozsudok prvostupňového súdu z dôvodov uvedených v odvolaní (§ 212 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 214 O.s.p.) a po tom, ako bolo oznámenie o verejnom vyhlásení rozsudku vyvesené na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke Krajského súdu v Prešove najmenej 5 dní vopred, rozsudok a verejne vyhlásil (§ 156 ods. 1, 3 O.s.p.) a dospel k záveru, že napadnutý rozsudok je vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.).

Zásadnou právnou otázkou v predmetnej veci v súvislosti aj s dôvodmi uvádzanými odporcom v odvolaní bola otázka, či rozhodcovská doložka, na základe ktorej rozhodcovský súd rozhodol a ktorá je upravená v čl. XV. VPP odporcu, podľa ktorej všetky vzájomné spory a sporné nároky poistenia budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní, je podmienkou individuálne dojednanou (ako tvrdil odporca) a v negatívnom prípade, či zakladá hrubý nepomer v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa (neprijateľná podmienka).

Podľa § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka, spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len „neprijateľná podmienka“).

Podľa § 53 ods. 2 Občianskeho zákonníka, za individuálne dojednané zmluvné ustanovenia sa nepovažujú také, s ktorými mal spotrebiteľ možnosť oboznámiť sa pred podpisom zmluvy, ak nemohol ovplyvniť ich obsah.

Podľa § 53 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ak dodávateľ nepreukáže opak, zmluvné ustanovenia dohodnuté medzi dodávateľom a spotrebiteľom sa nepovažujú za individuálne dojednané.

Podľa § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho zákonníka, za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä ustanovenia, ktoré vyžadujú v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní. Za individuálne dojednané zmluvné ustanovenia sa nepovažujú také, s ktorými mal spotrebiteľ možnosť oboznámiť sa pred podpisom zmluvy, ak nemohol ovplyvniť ich obsah. Ak dodávateľ nepreukáže opak, zmluvné ustanovenia dohodnuté medzi dodávateľom a spotrebiteľom sa nepovažujú za individuálne dojednané.

Podľa § 53 ods. 5 Občianskeho zákonníka, neprijateľné podmienky upravené v spotrebiteľských zmluvách sú neplatné.

V zmysle čl. 3 ods. 1 Smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách („Smernica“), zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy ku škode spotrebiteľa.

V zmysle § 54 ods. 1 prvá veta Občianskeho zákonníka, sa zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou, nemôžu odchyliť v neprospech spotrebiteľa od ustanovení Občianskeho zákonníka o spotrebiteľských zmluvách. Nesmú obsahovať podľa § 53 ods. 1 prvá veta Občianskeho zákonníka ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa.

V danej veci sa navrhovateľka domáhala zrušenia rozhodcovského rozsudku žalobou zo dňa 16.10.2012 na Okresnom súde Prešov s poukazom na neplatnosť rozhodcovskej doložky dojednanej vo Všeobecných poisťných podmienkach.

Rozsudkom rozhodcovského Arbitrážneho súdu v Košiciach pod sp. zn. 2C/20/2012 zo dňa 19. 01. 2012 jej bola uložená povinnosť zaplatiť sumu žalovanému vo výške 102,90 Eur a trovy rozhodcovského konania vo výške 276 Eur. Tento rozsudok jej bol doručený 9. 10. 2012. Zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa ďalej vyplynulo, že žalovaný uzatvoril so žalobkyňou dňa 7. 11. 2007 poisťnú zmluvu.

Súd prvého stupňa zistil, že príslušnosť rozhodcovského súdu bola daná na základe rozhodcovskej doložky uvedenej v časti XV. VPP podmienok, aby všetky spory s odporcom riešila výlučne v rozhodcovskom konaní, ako aj s poukazom na osobitné zmluvné dojednanie tvoriaceho súčasť VPP.

Žalobkyňa vo výpovedi poukazovala, že poisťné podmienky neboli riadne vysvetlené. Nebol jej objasnený spôsob, kto má riešiť prípadne spory medzi zmluvnými stranami, nebola upozornená na rozhodcovskú doložku, ani na to, že prípadne spory by mali byť prerokované pred iným organom než súdom. Nebola zvlášť upozornená na nejaké ustanovenia Všeobecných poisťných podmienok.

Na základe takto dojednanej rozhodcovskej doložky v poisťnej zmluve bol dňa 19. 01. 2012 vydaný rozhodcovský rozsudok Arbitrážneho súdu v Košiciach pod sp. zn. 2C/20/2012.

Smernica Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vychádza nie z minimálneho okruhu nekalých klauzúl, ktoré sa majú transponovať, ale zo vzorového okruhu klauzúl. V konečnom dôsledku sa okruh neprijateľných podmienok de lege lata uvedený v § 53 ods. 4 OZ upravil postupne viacerými novelami až po uplynutí transpozičnej lehoty (napr. neprimeraná sankcia pod písm. k/ bola upravená až novelou vykonanou zákonom č. 568/2007 Z.z. s účinnosťou od 01.01.2008, kým hlavná transpozícia bola vykonaná zákonom č. 150/2004 Z.z. účinným od 01.04.2004.

Členské štáty si mohli vybrať, do akej miery prevezmú smernicou odporúčané nekalé klauzuly. Zároveň sa však umožnilo členským štátom prekročiť rámec smernice, čo umožnilo upraviť okruh neprijateľných podmienok aj širšie ako odporúča smernica „Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa“, (čl. 8 smernice).

Kým smernica vychádza zo vzorového okruhu nekalých klauzúl, slovenský zákonodarca upravil režim súdnej kontroly neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách na základe indikatívneho výpočtu neprijateľných podmienok (arg. slovo „najmä“ v § 53 ods. 4 OZ). To znamená, že súdu nič nebráni judikovať neprijateľnú zmluvnú podmienku v spotrebiteľskej zmluve podľa tzv. generálnej klauzuly v § 53 ods. 1 OZ, a teda nad rámec zoznamu podmienok uvedených v prílohe smernice alebo okruhu uvedeného v Občianskom zákonníku. Nemožno napríklad vylúčiť, že súd so zreteľom na ostatné zmluvné podmienky (čl. 4 ods. 1 smernice) posúdi rozhodcovskú doložku ako neprijateľnú bez ohľadu na jej znenie, teda že neobstojí žiadna rozhodcovská doložka a priestor pre rozhodcovské konanie bude len pri preukázateľnom individuálnom vyjednaní rozhodcovskej zmluvy zo strany spotrebiteľa.

Odvolací súd poukazuje na kritériá neprijateľnej podmienky, za ktorú sa považuje podmienka, ktorá 1. je obsiahnutá v štandardnej formulárovej zmluve, 2. spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán, 3. nerovnováha musí byť daná v neprospech spotrebiteľa.

Odvolací súd sa stotožňuje s prvostupňovým súdom, že o doložku, ktorá vyžaduje, aby spotrebiteľ riešil spory výlučne v rozhodcovskom konaní ide aj vtedy, ak síce spotrebiteľ podľa nej má možnosť vybrať si medzi rozhodcovským a štátnym súdom, ale ak by podľa tejto doložky začalo rozhodcovské konanie na návrh dodávateľa, spotrebiteľ by bol nútený nezvratne podrobiť sa rozhodcovskému konaniu (porov. uznesenia Krajského súdu v Trnave vo veciach sp. zn. 10CoE/153/2011, sp. zn. 10CoE/30/2011, sp. zn. 10CoE 109/2011). Právna veda na tento problém reaguje Kristiánom Csachom: „Z pohľadu spotrebiteľa je totiž rovnocenné, či riešenie jeho sporov prostredníctvom rozhodcovského konania mu „vnúti“ štandardná zmluvná klauzula, alebo dodávateľ svojím konaním. Spotrebiteľ má byť chránený pred oboma. Práve proti možnosti dodávateľa diktovať svoju vôľu v zmluvnom vzťahu bol vytvorený celý

mechanizmus spotrebiteľsko-právnej ochrany pred štandardnými zmluvami.“ In: Štandardné zmluvy, str. 214, Vydavateľ Aleš Čeněk, 2010).

Ustanovenie § 53 ods. 4 písm. r/ OZ je svojím obsahom najbližšie problémovej doložke „...vyžaduje v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní“.

Uvedené ustanovenie sa má vykladať z pohľadu spotrebiteľa a jeho ochrany a nie z pohľadu dodávateľa. (porov. internetovú diskusiu na otázku neprijateľnosti doložky, ktorá ponúkala na výber medzi štátnym a rozhodcovským súdom: <<http://www.lexforum.sk/247>> Kristián Csach: „Takže otázne je, ako by som posúdil reálne možnosti, ktoré by nastali:

1. Spotrebiteľ by inicioval konanie na RS - OK, RS môže konať (písmenko r) nezakazuje, aby spotrebiteľ sa na RS obrátil, zakazuje iba to, aby to bol jediný orgán, na ktorý sa môže obrátiť).

2. Spotrebiteľ by inicioval konanie na súde - OK, súd môže konať

3. Dodávateľ by inicioval konanie na súde - OK, súd môže konať

Samozrejme, problematickou by bola tá najočakávanejšia:

4. Dodávateľ by inicioval konanie na RS - klauzula je neprijateľná, ak nie je alternatíva daná pre spotrebiteľa, aby rozhodcovské konanie zastavil a „odsunul“ na iné bojisko.

Podľa dôvodovej správy k § 53 ods. 4 písm. r/ OZ „spotrebiteľ môže svoje práva uplatňovať nie iba v zmysle dojednanej rozhodcovskej doložky, ale ak sa tak rozhodne, aj v občianskoprávnom konaní a zmluvná podmienka, ktorá by mu v tom bránila, bude v zmysle navrhovaného ustanovenia považovaná za neprijateľnú“.

Teda podľa Csacha doložku nie je možné akceptovať, ak by vyžadovala od spotrebiteľa podrobiť sa arbitráži. Ustanovenie § 53 ods. 4 písm. r/ OZ nie je len o možnosti výberu medzi štátnym a súkromným súdom, ale predovšetkým o dôsledkoch, ktoré zakladá, a teda, či doložka nenúti spotrebiteľa podrobiť sa nezvratné arbitráži.

Ako je zrejme zo smernice, na spotrebiteľa pri typových zmluvách dopadá ochranný režim zákazu neprijateľných zmluvných podmienok. O typovú zmluvu vrátane rozhodcovskej doložky ide aj v predmetnej právnej veci. Nepochybne ide o štandardnú typovú zmluvu medzi podnikateľom a spotrebiteľom (čl. 1 ods. 1, čl. 2 písm. b/, c/ Smernice Rady 93/13/EHS).

Odvolací súd zastáva názor, že pokiaľ ide o tzv. nevýhradnú rozhodcovskú doložku, možnosť voľby pre spotrebiteľa je len iluzórna, pretože takmer s pravidelnosťou rozhodcovské žaloby podávajú veritelia, čo možno odôvodniť aj rozsahom nárokov plynúcich zo štandardne formulovanej zmluvy. Naopak, ak niektorý spotrebiteľ výnimočne uplatňuje svoje práva, tak využíva - pre neho transparentný štátny súd. Odvolací súd pritom nepochybuje o tom, že spotrebiteľ, ktorý sa rozhodne osobitne individuálne vyjednať rozhodcovskú zmluvu, by aj reálne rozhodcovské konanie využil, pretože inak by jeho individuálne („sólo“) vyjednávanie nedávalo zmysel.

Poskytovanie spravodlivosti musí mať svoje limity a musí aj pre súkromnoprávnu sféru arbitrov. Ide o rozhodovanie o právach a právom chránených záujmoch osôb, ktoré môže výrazne zasiahnuť do života ľudí a ak sa majú akceptovať pri poskytovaní spravodlivosti súkromnoprávne prvky, tak len s jednoznačnými garanciami vylučujúcimi pochybnosti o férovom arbitrážnom konaní vrátane rozhodcovskej zmluvy. Doložky nemôžu predstavovať pasce pre spotrebiteľov za účelom čo najskoršieho privodenia exekúcie.

V danom prípade podľa obsahu spisu dodávateľ preukázateľne navyše nevysvetlil spotrebiteľovi význam rozhodcovskej doložky, na rozdiel od zásad občianskeho súdneho konania, nepredstavil mu pravidlá, podľa ktorých sa bude viesť súkromný „súdny“ proces a nedal mu po preukázateľnom poučení na výber rozhodnúť sa (pre porovnanie § 90 ods. 3 Zákona o platobných službách).

Aj procesné pravidlá rozhodcovského súdu ponímajúce kontraktúálnu inkorporáciu prostredníctvom rozhodcovskej doložky sú súčasťou zmluvného vzťahu a ako formulárový produkt podliehajú súdnej kontrole neprijateľnosti zmluvných podmienok. Ak povinný spotrebiteľ mal vyjednať súkromný „súdny“ proces, mal by nepochybne poznať tieto pravidlá. O týchto niet v spise ani zmienky. Odvolateľ sa bráni

tým, že navrhovateľka bola dostatočne poučená a táto skutočnosť vyplýva zo Záznamu o potrebách klienta.

Odvolačný súd si nedokáže predstaviť rokovanie spotrebiteľa o rozhodcovskej doložke a jej perfektné individuálne zmluvné vyjednanie, ak spotrebiteľ nepozná jeho obsah (vedľajší predmet zmluvy). Je takmer notorietou, že v rámci uzatvárania spotrebiteľských zmlúv sa díleri nezmieňujú o podrobnostiach a procesných pravidlách rozhodcovského konania. Získavanie podpisov spotrebiteľov pod údajné individuálne vyjednanie má kampaňovitý rozmer. Tvrdenie o tom, že si takýto proces vyjednal spotrebiteľ a pritom nepoznal jeho obsah, je poznačené neudržateľnou tendenciou dosiahnuť arbitráž, s čím je spojené ďalšie zvýšenie nákladov spotrebiteľa.

Môže sa vyskytnúť otázka, či by vôbec spotrebiteľa napadla myšlienka namietat' neprijateľnosť rozhodcovskej doložky. Tú odvolací súd poukazuje na nutnosť objektívneho posúdenia rozhodcovskej doložky a nie je rozhodujúca vôľa účastníka zmluvného vzťahu a v tomto zmysle ani jeho aktivity. Neprijateľná rozhodcovská doložka je absolútne neplatná (§ 53 ods. 5 OZ) a je povinnosťou nielen súdu, ale aj rozhodcu z tohto právneho posúdenia vyvodit' všetky právne dôsledky a poskytnúť náležitú ochranu pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami. Neuniklo pozornosti odvolacieho súdu, že rozhodca iba zriedkavo pristupuje k posúdeniu platného založenia vlastnej právomoci, resp. túto iba formalisticky skonštatuje ako danú. Odvolací súd tak nadobudol presvedčenie, že aj toto konanie je prejavom nerešpektovania práv spotrebiteľov, resp. reflexiou absencie neustrannosti a nezáujatosti rozhodcu.

Akceptovateľnosť rozhodcovského konania v spotrebiteľských veciach sa ponúka napríklad osobitným vyjednaním a nie nanútením arbitráže spotrebiteľovi. Arbitráž môže fungovať, ale za transparentných podmienok ako efektívny prostriedok ochrany a keď aj spotrebiteľ rozumie, o čo v prípade rozhodcu ide.

Na individuálne dojednanie je však potrebné rešpektovať a zachovať proces tvorby zmluvy ustanovený v OZ. Naproti tomu nevhodné predkladanie podmienok predstavuje jednu z nekalých obchodných praktík (klamlivá obchodná praktika; § 8 ods. 4 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa; ďalej len „ZOS“). Predkladanie rozhodcovských doložiek spotrebiteľom za stavu, keď nepoznajú pravidlá arbitráže (predmet rozhodcovskej zmluvy) a prirodzene nevenujú dostatočnú pozornosť tejto časti formuláru, sa zneužíva k záverom o individuálnom vyjednaní zo strany spotrebiteľov, pričom na tomto nič nemení technika predkladania - inkorporovanie doložky do všeobecných zmluvných podmienok versus vyhotovenie štandardnej rozhodcovskej zmluvy na samostatnom liste (hárku) papiera.

Zbavenie sa zodpovednosti za nekalú obchodnú praktiku pri nevhodnom predkladaní zmluvných podmienok argumentáciou, že spotrebiteľ mal byť bdely, odvolací súd neprijíma, a odsudzuje ako konanie hraničiace so zlým úmyslom v zmluvných vzťahoch. Je neakceptovateľné, aby porušovateľ práva presúval zodpovednosť na slabšieho a je vylúčené, aby za takýchto okolností súd akceptoval rozhodcovskú doložku.

Odvolačný súd pripomína judikatúru súdneho dvora [...je nezanedbateľné nebezpečenstvo, že priemerný spotrebiteľ nepoukáže na nekalosť zmluvnej podmienky (Océano, Mostaza Claro (bod. 25-27), Godard (bod 61), ASTURCOM (bod 51), uznesenie POHOTOVOSTĚ (bod 50), Pannon a iné]. To isté platí, pokiaľ ide o rozpor rozhodcovskej doložky s generálnou klauzulou. Odvolací súd navyše poukazuje na uznesenie Ústavného súdu SR z 24.2.2011, IV. ÚS 55/2011-19, v ktorom ústavný súd podporil judikatúru na ochranu spotrebiteľa: „Zákon explicitne nekonfrontuje navzájom inštitút dobrých mravov a inštitút neprijateľnej zmluvnej podmienky. Odvolací súd nezaznamenal ani v judikatúre pomenovanie týchto inštitútov súkromného práva. Každopádne na to, aby sa skonštatovala blízkosť týchto inštitútov z hľadiska ich významu a zákonom sledovaného cieľa ratio legis, netreba použiť ani zložité výkladové metódy.

Pravidlá správania sa, ktoré sú v prevažnej miere v spoločnosti uznávané a tvoria základ fundamentálneho hodnotového poriadku, aj takto sa dajú definovať dobré mravy, ak tomuto kritériu zmluvná podmienka nevyhovuje, prieči sa dobrým mravom.

Nie každá zmluvná podmienka, ktorá vyvoláva nepomer v spotrebiteľskej zmluve v neprospech spotrebiteľa, je neprijateľná. Pokiaľ je však zmluvná podmienka až v hrubom nepomere v neprospech spotrebiteľa ako slabšej zmluvnej strany v právnom vzťahu zo štandardnej spotrebiteľskej zmluvy, ktorý

vzťah teória a prax navyše označujú za fakticky nerovný, nevyvážený, nemali by byť žiadne pochybnosti o tom, že takáto zmluvná podmienka sa prieči dobrým mravom. Zároveň týmto vzniká základ pre docielenie skutočnej, rovnosti, pretože na absolútne neplatnú zmluvnú podmienku súd prihladne aj bez návrhu a rovnako aj bez návrhu súd exekúciu zastaví o plnenie z takejto neprijateľnej zmluvnej podmienky. Ak by takouto neprijateľnou zmluvnou podmienkou bola samotná rozhodcovská doložka a dodávateľ ju použije, v takomto prípade ide o výkon práv v rozpore s dobrými mravmi.“

Dodávateľ s odbornou starostlivosťou mal a musel vedieť, že nemá používať neprijateľné podmienky a má poznať aj dôsledky ich používania. Dodávateľ musí počítať s tým, že plnenie z nekalej podmienky mu súd nemôže vymôcť.

Predávajúci nesmie konať v rozpore s dobrými mravmi. Konaním v rozpore s dobrými mravmi sa rozumie „najmä konanie, ktoré je v rozpore so vžitými tradíciami a ktoré vykazuje zjavné znaky diskriminácie alebo vybočenia z pravidiel morálky uznávanej pri predaji výrobku a poskytovaní služby, alebo môže privodiť ujmu spotrebiteľovi pri nedodržaní dobromyseľnosti, čestnosti, zvyklosti a praxe, využíva najmä omyl, lesť, vyhrážku, výraznú nerovnosť zmluvných strán a porušovanie zmluvnej slobody (pre porov. § 4 ods. 8 ZOS).

Odvolaací súd nevidí dôvod na odklon od spoločného stanoviska občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia KS v Prešove z 27.09.2010, podľa ktorého: „Zmluvná podmienka v štandardnej formulárovej zmluve uzavretej po 31. 12. 2007 alebo vo všeobecných obchodných podmienkach inkorporovaných do takejto zmluvy, ktorá nebola spotrebiteľom individuálne dojednaná a ktorá vyžaduje od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní, bráni tomu, aby na základe nej vydaný rozhodcovský rozsudok na návrh dodávateľa mohol byť exekučným titulom na udelenie poverenia pre exekútora. O takúto zmluvnú podmienku ide aj vtedy, ak sice spotrebiteľ podľa nej má možnosť vybrať si medzi rozhodcovským a štátnym súdom, ale ak by podľa takejto doložky začalo rozhodcovské konanie na návrh dodávateľa, spotrebiteľ by bol nútený podrobiť sa rozhodcovskému konaniu alebo podať návrh na štátnom súde, ak by chcel zabrániť rozhodcovskému konaniu. ...“

Podľa cit. čl. 6 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách „Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok“.

Európska komisia vo svojich pripomienkach uviedla, že „pokiaľ ide o zásadu efektivity, t.j. o požiadavku, aby vnútroštátne procesné predpisy neznemožnili alebo nestťažili nadmerne výkon práv uznaných právom Únie, zdá sa, že pokiaľ sa ust. § 45 ods. 2 zákona o rozhodcovskom konaní uplatňuje aj na prípady, keď požadované plnenie je v rozpore s právom Únie, povinnosť vnútroštátneho súdu zastaviť exekučné konanie bez návrhu (ex offa) predstavuje dostatočné zabezpečenie uplatnenia tejto zásady“ (bod 33 pripomienok EK vo veci C-76/10).

Podľa čl. 38 Charty základných práv Európskej únie „politiky štátov zabezpečia vysoký stupeň ochrany spotrebiteľa“.

Ochrana spotrebiteľa pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách vychádza z predpokladu, že spotrebiteľ je z hľadiska informovanosti a z hľadiska vyjednávacej pozície v slabšom postavení. To platí aj vo vzťahu, keď zmluvný vzťah obsahuje aj vedľajšie zmluvné ustanovenia formulárovej povahy (záložné zmluvy, ručiteľské zmluvy, dohody o zrážkach zo mzdy, rozhodcovské zmluvy a pod.).

Možnosť zmeny obsahu štandardných podmienok zo strany spotrebiteľa je len iluzórna a je zrejmé, že ide o rovnosť len formálnu. Aby sa dosiahla faktická rovnosť, je to možné dosiahnuť len vonkajším zásahom tzv. súdnou kontrolou (porov. rozsudky Mostaza Claro C 168/05, Océano Grupo Editorial SA C 240/98-C 244/98).

Podľa čl. 3 ods. 2 smernice „Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky, najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou“.

Možnosť ponúknuť spotrebiteľovi rozhodcovské konanie nič nemení na podstate povahy individuálne vyjednej rozhodcovskej doložky.

Evidentne ide o vopred dodávateľom naformulované zmluvné klauzuly, vrátane časti o rozhodcovskom konaní a rovnako je zrejmé, že spotrebiteľ nemôže meniť formulárovú zmluvu ani obsah rozhodcovskej zmluvy vrátane rokovacieho poriadku rozhodcovského súdu. Cieľ smernice garantovať súdnu kontrolu neprijateľnosti zmluvných podmienok sa týka 1. dodávateľom vopred naformulovaných klauzúl a 2. bez možnosti meniť ich obsah. Je pritom irelevantné, či niektorú časť zmluvy dodávateľ osobitne spotrebiteľovi navrhol.

Teória prezentovaná v odvolaní je v priamom rozpore s relevantnými ustanoveniami OZ. Tu rovnako platí, že za podmienku, ktorá nie je individuálne vyjednaná, sa považuje podmienka, ktorá bola vopred naformulovaná a spotrebiteľ nemôže meniť jej obsah. Ak by podstatu individuálne vyjednej zmluvnej podmienky determinovala bez ďalšieho možnosť výberu, zo súdnej kontroly by boli vylúčené všetky formulárové typové zmeny a doplnky k pôvodnej zmluve, keďže bolo len na spotrebiteľovi, či k formulárovým zmenám pristúpi. S tým sa odvolací súd nemôže stotožniť, keďže by došlo k popretiu zmyslu a cieľa ochrany práv spotrebiteľa (Smernice 93/13/EHS) a k spochybneniu ochrany a podpory efektívneho vnútorného trhu EÚ očisteného od nemorálnych zmluvných klauzúl. Vo formulároch môžu byť pre spotrebiteľa dôležité, ale aj nepotrebné veci, no spoločným znakom za každých okolností je, že spotrebiteľ nemá možnosť meniť obsah formulára. Buď ho akceptuje alebo zmluva nevznikne. Súdna kontrola bola vytvorená práve z dôvodu ochrany pred diktátom formulárových zmlúv, vrátane formulárových zmien a doplnkov pripravených vopred dodávateľom. Uvedený cieľ žalovaný náležite nedocenil, resp. nesprávne interpretoval, o to viac, že ide o medzinárodný záväzok Slovenskej republiky k EÚ.

Tento záver možno vystihnúť z judikatúrneho vývoja súdneho dvora v rozhodnutí Pohotovosť/Korčkovská (bod 50.). Preto aj ochrana poskytovaná súdom vo vzťahu k neprijateľnej zmluvnej podmienke je o presadení noriem vyššej právnej sily a záväzku štátu prijať všetky kroky nevyhnutné na to, aby nekalá podmienka spotrebiteľa nezaväzovala. Pri dôslednom aplikovaní judikatúrnych záverov súdneho dvora tak aj prvostupňový súd ako článok súdnej sústavy EÚ a ako orgán členského štátu EÚ postupoval náležite a rozhodol vecne správne tým, že poskytol ochranu spotrebiteľovi pred nekalou rozhodcovskou doložkou.

Moc rozhodcu rozhodovať spory nie je delegovaná zo strany žiadneho verejnoprávneho subjektu (uznesenie ÚS ČR IV. ÚS 130/02). Prvostupňový súd interpretoval a aplikoval právo v súlade s medzinárodnou zmluvou.

Nevhodné predkladanie zmluvných podmienok sa týka smernice Európskeho parlamentu a Rady z 11.5.2005 2005/29 ES o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („Smernica o nekalých obchodných praktikách“). Odvolací súd pripomína, že OZ v rovine vnútroštátnej zakotvuje normatívne mantinely posúdenia neprijateľnosti zmluvnej podmienky.

Na strane žalovaného je dôkazné bremeno preukázať, že spotrebiteľ si vo svetle vyššie uvedených požiadaviek odvolacieho súdu (nielen formálne) individuálne vyjednal rozhodcovské konanie. V tomto smere popri nedôslednej argumentácii neboli doložené žiadne relevantné listinné dôkazy podporujúce záver o individuálnom vyjednaní rozhodcovskej doložky. Nie spotrebiteľ má dokázať, že nedošlo k individuálnemu vyjednaní, ale dodávateľa zaťažuje bremeno presvedčivo preukázať individuálne vyjednanie (§ 53 ods. 3 OZ) - ani tento aspekt nie je v odvolaní zohľadnený. Z predloženej zmluvy nevyplýva individuálne vyjednaná rozhodcovská zmluva a odporca neoznačil žiadne iné relevantné dôkazy. Ak si spotrebiteľ individuálne vyjednal rozhodcovskú zmluvu, potom by muselo platiť, že si individuálne (podľa predstáv spotrebiteľa) vyjednal aj podmienky arbitráže. Z obsahu spisu však takýto

záver rozhodne nemožno prijať. Dôvodne teda možno konštatovať, že žalovaný si dôkazné bremeno o individuálnom vyjednaní rozhodcovskej doložky nesplnil.

Žalobkyňa nemala možnosť ovplyvniť obsah predmetnej doložky. Mohla ju buď prijať ako celok alebo odmietnuť. Obsah tejto rozhodcovskej doložky bol dodávateľom (žalovaným) vopred pripravený a na jej obsahu navrhovateľka nijakým spôsobom neparticipovala. Už len tento samotný fakt spochybňuje tvrdenie žalovaného, že ide o individuálny návrh žalobcu na riešenie prípadného sporu v rozhodcovskom konaní.

Inštitút individuálne dohodnutej podmienky je treba vykladať v súlade s cieľom smernice, podľa ktorej sa podmienka nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola pripravená vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou (čl. 3 ods. 2 Smernice).

Nič na tom nemení ani tá skutočnosť, na ktorú žalovaný poukazoval v odvolaní, že vyjednaníu tejto rozhodcovskej doložky predchádzal záznam sprostredkovateľa poistenia o potrebách klienta, ktorý bol spísaný pri uzatváraní poisťnej zmluvy. Ak by sa navrhovateľ rozhodol osobitne individuálne vyjednať rozhodcovskú doložku, zaiste by tento záznam o sprostredkovaní poistenia, aj samotná zmluva neboli na predtlačenom formulári, ale osobitne konkrétne vyjednané a špecifikované tak, aby odrážali to, čo si navrhovateľ individuálne želá.

Záznam sprostredkovateľa poistenia o požiadavkách a potrebách klienta k predmetnej poisťnej zmluve preukazuje, že v danom prípade opäť ide o predtlačný formulár, kde navrhovateľ nemal na výber možnosť individuálne dohodnúť obsah podmienky. Takto predtlačný formulár (aj keď vo forme záznamu sprostredkovateľa poistenia o požiadavkách a potrebách klienta), odvolací súd nepovažoval za dôkaz, ktorý by potvrdzoval, že navrhovateľ individuálne dojednal rozhodcovskú doložku. Na tejto okolnosti nič nemení ani to, že predmetné poistenie bolo dojednané sprostredkovateľom poistenia v zmysle zákona č. 340/2005 Z.z. Sprostredkovateľ poistenia je totiž osobou, ktorá reprezentuje poisťovňu, koná v jej záujme a v jej prospech, čo znamená, že samotná okolnosť takejto formy dojednávania poisťného vzťahu nemôže byť na ujmu hodnotenia zmluvných podmienok dojednaných pri tomto poistení v zmysle Smernice Rady č. 93/13/EHS.

Z obsahu spisu a napokon aj tvrdenia samotného žalovaného nevyplýva, že by ako dodávateľ vysvetlil žalobcu význam rozhodcovskej doložky, pravidiel, podľa ktorých sa bude viesť tento proces a po preukázateľnom poučení, jej dal na výber sa rozhodnúť. Preto, ak napríklad spotrebiteľ mal vyjednať tento súkromný proces, mal by nepochybne tieto pravidlá poznať. O nich však v spise tiež niet žiadnej zmienky. Preto tvrdenie žalovaného o tom, že takýto proces si dojednal spotrebiteľ (v danom prípade žalobca) a pritom nepoznal jeho obsah, je z pohľadu vykonaného dokazovania neudržateľné.

K námietke odvolateľa o nedostatočnom odôvodnení rozsudku súdu prvého stupňa, ktoré najmä z pohľadu preskúmateľnosti rozhodnutia a eventuálneho odňatia možnosti odporcovi konať pred súdom odvolací súd udáva, že súd prvého stupňa venoval dostatočnú pozornosť okolnosti, ako bola rozhodcovská doložka v predmetnej poisťnej zmluve a súvisiacich listinách naformulovaná, analyzoval jej umiestnenie vo všeobecných poisťných podmienkach, ako aj v osobitných zmluvných dojednaniach a správne konštatoval umiestnenie predmetnej rozhodcovskej doložky, ako aj jej formulovanie v rámci všeobecných poisťných podmienok a osobitných zmluvných dojednaní. Je potrebné predovšetkým konštatovať, že osobitné zmluvné dojednania sú vlastne súčasťou všeobecných poisťných podmienok, aj keď sú tieto osobitne podpísané, avšak z pohľadu priemerného spotrebiteľa, ako je to v prípade navrhovateľa, nevymykajú sa tieto osobitné zmluvné dojednania osobitným spôsobom z rámca všeobecných poisťných podmienok a predovšetkým z charakteru vopred pripravenej predformulovanej zmluvnej podmienky. Dokazovanie vykonané na súde prvého stupňa potvrdilo, že žalobkyňa nemala možnosť takto formulovanú podmienku nijakým spôsobom ovplyvniť a ako bolo vyššie naznačené, zodpovednosti v tomto smere sa žalovaný nemôže zbaviť ani s poukazom na pôsobenie sprostredkovateľa poistenia pri uzatváraní predmetnej poisťnej zmluvy v zmysle zákona č. 340/2005 Z.z. Práve táto okolnosť, teda pôsobenie sprostredkovateľa poistenia pri uzatváraní predmetnej poisťnej zmluvy, je dôkazom toho, že tieto predložené doklady, teda všeobecné poisťné podmienky a ich súčasť v podobe osobitných zmluvných dojednaní, nebolo možné meniť.

V danej veci je nezanedbateľná aj tá skutočnosť, že v predmetnej veci napr. trovy rozhodcu (276,- Eur) prevyšujú vymáhanú istinu pohľadávky vo výške 102,90 Eur. Už len táto skutočnosť predstavuje neprímeranosť arbitrážneho procesu.

Odvolačný súd sa preto nestotožnil s tým, že rozhodcovská doložka bola individuálne dojednaná medzi účastníkmi konania.

Predkladanie takto dohodnutých rozhodcovských doložiek spotrebiteľom za stavu, keď nepoznajú pravidlá arbitráže, nevenujú pozornosť tejto časti formuláru, pretože táto doložka je zakotvená do všeobecných zmluvných podmienok vyhotovenej v štandardnej rozhodcovskej zmluve, na samostatnom liste - hárku papiera, odvolací súd považuje za nevhodné.

Odvolačná námietka odvolateľa o odopretí prístupu k spravodlivosti je predčasná. Ust. § 43 ods. 1 Zákona o rozhodcovskom konaní vyžaduje právoplatnosť rozsudku o zrušení rozhodcovského rozsudku.

V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na judikatúru Súdneho dvora a na tú skutočnosť, že priemerný spotrebiteľ nepoukáže na nekalosť zmluvnej podmienky (Mostaza Claro, bod 25. - 27., C 168/05, Océano Grupo Editoria, Asturcom, a iné).

Dodávateľ (odporca) s odbornou starostlivosťou musel vedieť, že nemá používať neprijateľné podmienky, má poznať aj dôsledky ich používania.

Na týchto záveroch nič nemení ani eventuálne odlišná judikatúra iných súdov, nakoľko v predmetnej veci v zmysle vyššie uvedeného i v zmysle záverov súdu prvého stupňa nemožno konštatovať osobitosť dojednania tejto zmluvnej podmienky v podobe rozhodcovskej doložky.

Na základe uvedeného je potrebné konštatovať, že súd prvého stupňa vo veci správne postupoval, pokiaľ návrhu vyhovel v dôsledku porušenia predpisov zabezpečujúcich ochranu spotrebiteľa a v nadväznosti na túto okolnosť rozsudok rozhodcovského súdu zrušil a odložil jeho vykonateľnosť.

Výrok o zamietnutí návrhu žalovaného odvolací súd odôvodňuje tým, že uvedené konanie (II. ÚS 382/2013) pred ústavným súdom bolo skončené v priebehu tohto odvolacieho konania a tak odpadol dôvod na prerušenie konania (Nález Ústavného súdu SR II. ÚS 382/2013-82 zo dňa 30. 9. 2014), preto odvolací súd návrh žalovaného na prerušenie konania zamietol.

Z uvedených dôvodov odvolací súd potvrdil rozsudok ako vecne správny (vrátane správneho výroku o trovách konania § 219 O.s.p.).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.